

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA CHET TILIDA LUG'AT BOYLIGINI OSHIRISHNING SAMARALI USULLARI.

1-bosqich talabasi Mubdi'ma G'ulomjonova

Pedagogika va psixologiya fakulteti, Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya. So'z boyligi va imlo savodxonligini oshirish bilimni kengaytirishning muhim manbai hisoblanadi. Chunki lug'at bilan ishlash o'quvchilarning o'ziga bog'liq kuzatish qobiliyatini rivojlantiradi, nutq madaniyatini oshiradi, tafakkur va dunyoqarashni kengaytiradi, o'quvchilarning so'z boyligini oshiradi, savodxonlik ko'nikmalarini oshiradi va ijodkorlikni rivojlantiradi. Bu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'atlar bilan ishlash jarayonining samarali usullari va metodlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: So'z boylik, savodxonlik, metod, boshlang'ich, ijodiy, jarayon, pedagog, mustaqil, ko'nikma, o'qitish.

Abstract. Improving vocabulary and spelling literacy is an important source of expansion. Because it is up to the students to work with dictionaries develops the ability to observe, improves their speech culture, expands thinking and outlook, increases the vocabulary of students improves literacy skills and develops creativity. This article highlights the process of working with dictionaries of elementary school students effective methods and methodologies.

Key words: Vocabulary, literacy, method, elementary, creative, process, pedagogue, independent, skill, teaching.

Аннотация. Улучшение словарного запаса и орфографической грамотности является важным источником расширения. Потому что работа со словарями предстоит учащимся развивает наблюдательность, повышает культуру речи, расширяет мышление и кругозор, увеличивает словарный запас учащихся улучшает навыки грамотности и развивает творческие способности. Этот в статье освещен процесс работы со словарями учащихся младших классов эффективные методы и методики.

Ключевые слова: словарный запас, грамотность, метод, элементарный, творческий, процесс, педагог, самостоятельный, навык, обучение.

Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida ingliz tilida muloqot qilishni mashq qilish va mazkur tilda bilim orttirishda so'z boyligining o'rni beqiyosdir. Bu darajaga erishishning samarali usullari bir necha sabablarga ko'ra hal qiluvchi ahamiyatga ega:

1. **Mashg'ulot va motivatsiya:** Ijodiy va interfaol usullar yosh o'quvchilarning e'tiborini tortadi, bu esa yangi so'zlarni o'zlashtirish jarayonini yanada yoqimli qiladi. Bu ishtirok ularning qiziqishi va motivatsiyasini saqlab qolishga yordam beradi.

2. **Ushlab qolish va eslab qolish:** O'yinlar, ko'rgazmali qo'llanmalar va interfaol harakatlar kabi multisensorli tajribalarni o'z ichiga olgan usullar xotirani saqlashni kuchaytiradi. O'quvchilar qiziqarli tajribalar bilan bog'liq bo'lsa, so'zlarni eslab qolishlari va eslashlari mumkin.

3. **Kontekstli o'rganish:** Samarali usullar lug'atni kontekstda o'rgatish, yangi so'zlarni hayotiy vaziyatlar yoki voqealar bilan bog'lashga qaratilgan. Ushbu kontekstual tushunish o'quvchilarga so'zlarning ma'nosi va ishlatilishini yanada samaraliroq tushunishga yordam beradi.

4. **Takrorlash va mustahkamlash:** Til o'rganishda takrorlash asosiy hisoblanadi. Samarali usullar turli harakatlar orqali so'zlarga takroriy ta'sir qilishni o'z ichiga oladi va vaqt o'tishi bilan so'z boyligini mustahkamlaydi.

5. **Differentsial ta'lim:** O'quvchilarning o'rganish uslublari va sur'atlari turlicha ekanligini e'tirof etgan holda, samarali usullar turli ehtiyojlarni qondiradi. Ular o'quvchilarga turli xil ta'lim uslublarni o'z ichiga olgan turli yondashuvlar orqali so'zlarni o'rganish va o'zlashtirish imkoniyatini beradi.

6. **Interaktiv texnologiya:** Ta'lim dasturlari yoki interaktiv onlayn platformalar kabi texnologiyani o'z ichiga olgan holda, lug'atni o'rganishni texnologiyani yaxshi biladigan boshlang'ich maktab o'quvchilari uchun yanada qiziqarli va dolzarb bo'lishi mumkin.

7. **Hamkorlikda o'rganish:** Guruh faoliyati va tengdoshlarning o'zaro ta'siri

hamkorlikdagi o'quv muhitini ta'minlaydi. Talabalar bir-birlari bilan yangi lug'atlarni baham ko'rishlari va mashq qilishlari mumkin, bu esa ijtimoiy o'zaro ta'sirva tilni rivojlantirishga yordam beradi.

8. Haqiqiy dunyoda qo'llash: Samarali usullar sinfda o'rganish va real hayot o'rtasidagi tafovutni yo'q qiladi. Ular kundalik vaziyatlarda lug'atdan amaliy foydalanishga urg'u beradi, o'quvchilarga o'rganayotgan narsalarining dolzarbligini ko'rishga yordam beradi.

9. O'qituvchilarni modellashtirish: O'qituvchilar tildan to'g'ri foydalanish va o'rganishga ishtiyoqni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Samarali usullar so'z va tilga bo'lgan ishtiyoqni faol namoyon etadigan, o'quvchilarini ilhomlantiradigan o'qituvchilarni o'z ichiga oladi.

10. Baholash va fikr-mulohazalar: Muntazam baholash va konstruktiv fikr-mulohazalar ajralmas komponentlardir. Samarali usullar lug'at boyligini o'lchash uchun baholashni o'z ichiga oladi, bu o'qituvchilarga individual ehtiyojlar asosida o'qitishni sozlash imkonini beradi.

Shu tufayli boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun lug'atlar bilan ishlash ularning til o'rganish jarayonining muhim qismi deb qaraladi va bu jarayon pedagogdan alohida ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Boshlang'ich maktab o'quvchilari bilan lug'atlardan foydalanishning bir necha samarali usullari va metodologiyalari mavjud. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Lug'at ko'nikmalariga kirish: O'quvchilarni lug'at qanday ishlashi, jumladan, so'zlarni qidirish, talaffuz qo'llanmalarini tushunish va nutq qismlarini aniqlash bilan tanishtirishdan boshlang.

2. Lug'at boyligini oshirish: O'quvchilarni o'qish yoki sinfda uchragan yangi so'zlarni lug'atdan izlashga undash. Bu ularning so'z boyligini kengaytirish va ular duch keladigan matnlarni tushunishlarini yaxshilashga yordam beradi.

3. Kontekstli ta'lim: O'quvchilarni lug'atdan foydalanishda kontekstga oid maslahatlarni izlashga o'rgatish. Ularni so'zning turli kontekstlarda qanday ishlatilishini tushunish uchun misol jumalari va foydalanish eslatmalarini o'qishga taklif qiling.

4. O'yinlar va mashg'ulotlar: Lug'at bilan o'rganishni yanada qiziqarli qilish uchun qiziqarli va interaktiv o'yinlar va tadbirlarni o'z ichiga oling. Masalan, siz o'quvchilarga lug'atdan qidirgan so'zlari asosida o'zlarining "kun so'zi" yoki "so'z devori" yaratishingiz mumkin.

5. Raqamli manbalar: Talabalarni raqamli lug'atlar va onlayn resurslar bilan tanishtiring, ular audio talaffuz va interaktiv so'z o'yinlari kabi qo'shimcha funksiyalarni taqdim etishi mumkin.

6. Mustaqillikni rag'batlantirish: O'quvchilarni lug'atdan mustaqil foydalanishga o'rgatish va so'zlarning ma'no va qo'llanishlarini mustaqil o'rganib, ularni til o'rganishga egalik qilishga undash.

Ma'lumki, kichik maktab yoshidagi o'quvchi o'z ona tildan biror narsani qo'lga kiritish (instrumental funksiya), xatti-harakatni boshqarish (regulyativ funksiya), atrofdagilar bilan hamkorlikda faoliyat yuritish (interaktiv funksiya), shaxsiy his-tuyg'ular va ma'nolarni ifodalash (personal funksiya), o'rganish va kashf qilish (evristik funksiya), o'z tasavvuridagi olamni yaratish (tasavvur funksiya), axborot almashish (kommunikativ funksiya) maqsadlarida foydalanadi. Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishga o'quvchilarga ingliz tilidan aynan shu maqsadlarda foydalanishni o'rgatish lozimligi tavsiya etiladi. Pedagoglar bu usul va metodikalarni hayotga tatbiq etish orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining kuchli lug'at ko'nikmalarini rivojlantirishga, ularning so'z boyligini kengaytirishga va til o'rganishda mustaqil o'rganishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karima Qosimova, Safo Matchnov, Xolida G'ulomova, Sharofat Yo'ldasheva, Sharofjon Sariyev "Lug'at ustida ishlash metodikasi"
2. Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun ingliz tili o'quv dasturi. Tuzuvchilar: J.J.Jalolov, M.T.Irisqulov. – Xalq ta'limi. – №4 – Toshkent, 2013.
3. Akbarova SH.X. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini (lug'at bilan ishlash jarayoni) o'qitishning lingvodidaktik asoslari. Ped. fan. nom. dis. –T.: O'zDJTU, 1999.
4. Tajibayev G.Sh. Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish. 2019